

Primož Trubar

KAZALO:

I.	ŽIVLJENJE	^~^	3.
II.	DELA	^~^	4.,5.
III.	REFORMACIJA	^~^	6.,7.
IV.	PRIMOŽ TRUBAR NA DENARJU	^~^	8.
V.	VIRI	^~^	9.

ŽIVLJENJE

Primož Trubar se je rodil 9. junija 1508 na Rašici (na Dolenjskem) očetu Mihi, mliarju in tesarju, ter materi Jeri. Leta 1520 je oče Miha prosil Turjačane za dovoljenje, da se sme sin Primož šolati za duhovniški stan. Dvanajst let mu je bilo, ko je šel z doma. Šolal se je eno leto na Reki, nato dve leti v Salzburgu; tam se je moral preživljati s cerkvenim petjem. Več različic govori o razlogih za njegovo selitev iz Salzburga v Trst. V Trstu se je znašel pri škofu Bonomu; pri

njem je bil za osebnega služabnika, razen tega pa je pel kot član pevskega zbora v stolnici.

Ko je bil star devetnajst let, mu je Bonomo že dodelil župnijo Loko pri Zidanem mostu. Trubar jo je kmalu izročil vikarju, sam pa odšel v bogoslovno službo na Dunaj, kjer je ostal dve leti. Leta 1530 ga je škof Bonomo posvetil za duhovnika in ga določil za vikarja v Laškem, kjer je pridigal v duhu Erazma Rotterdamskega in seznanjal ljudi z nauki, ki jih uče evangeliji. Pred jezo faranov, ki so mu grozili, saj so jih njegove pridige v novem duhu vznemirjale, se je umaknil v Ljubljano, kjer je sprejel mesto stolnega pridigarja. Zaradi njegovih nazorov ga je deželni glavar leta 1540 pregnal in Trubar se je ponovno zatekel v Trst pod okrilje škofa Bonoma, ki mu je dal službo slovenskega pridigarja. Bonomo ga je vnemal za gesla in razmišljanja švicarskega reformatorja Kalvina. Bonomo je kmalu dosegel pri ljubljanskem škofu Kacijanarju, da je Trubarja imenoval za kanonika. V Ljubljano se je vrnil leta 1542.

Pod novim škofom Urbanom Tekstorjem, ki je bil vnet katolik, je Trubar dobil službo vikarja v Šentjerneju na Dolenjskem. Tam naj bi uredil gospodarstvo župnije, dejansko pa so pripravljali teren, da Trubarja zaprejo. To je pravočasno izvedel, se sprva skrnil, nato pa v letu 1548 pobegnil v Nürnberg v Nemčijo.

Na Nemškem je Trubar po posredovanju predikata Vida Dietricha dobil službo drugega pridigarja v Rothenburgu ob Tauberi in se kmalu oženil z Barbaro, hčerjo Matije Sitarja iz Kranja. To je bil čas, ko je Trubar začel snovati in uresničevati zamisli za razvoj slovenske književnosti. Prestopil je k augsburški veroizpovedi in bil pravi protestant. Začel je uresničevati zamisel pridobivanja Slovencev za novo vero s slovensko tiskano besedo. Da bi ustregel praktičnim potrebam, je sestavil najprej katekizem in abecednik. Za osnovo knjižnega jezika je vzel govor svojega rojstnega kraja Raščice (Rašice), torej osrednje slovensko narečje, za katerega je menil, da ga razumejo vsi Slovenci. Trubar je umrl 28. junij 1586 v starosti 78 let v Derendingenu, kjer je tudi pokopan.

DELA

Primož Trubar je napisal 24 knjig, od tega 22 v slovenščini in 2 v nemščini.

1. **1550:** *Catechismus*, z dodatkom pesmi, v gotici (ponovno 1555 v latinici)

2. **1550:** *Abecedarium*, v gotici (ponovno 1555 v latinici ter 1566)
3. **1555:** *Ta evangeli sv. Matevža*
4. **1555:** *Ena molitov tih krščenikov, kir so zavolo te prave vere v jezusa Kristusa pregnani*
5. **1557:** *Ta prvi dejl tiga noviga testamenta*
6. **1557:** *Ta slovenski koledar* (ponovno 1582)
7. **1558:** *En regišter... Ena kratka postila*
8. **1560:** *Ta drugi dejl tiga noviga testamenta*
9. **1561:** *Sv. Pavla ta dva listi*
10. **1562:** *Artikuli oli dejli te prave stare vere krščanske*
11. **1564:** *Cerkovna ordninga*
12. **1566:** *Ta celi psalter Davidov*
13. **1567:** *Ta celi katehismus* (ponovno 1574)
14. **1567:** *Sv. Pavla listuvi*
15. **1567:** *Ena duhovska pesem*
16. **1567:** *Eni psalmi* (ponovno 1974)
17. **1575:** *Tri duhovske pejsni*
18. **1577:** *Noviga testamenta pusledni dejl*
19. **1579:** *Ta prvi psalm ž nega trijemi izlagami*
20. **1582:** *Ta celi nov testament*
21. **1595:** *Hišna postila*, posmrtno izdal sin
22. ?
23. 1. knjiga v nemščini
24. 2. knjiga v nemščini

Napisal je še 10 predgovorov v nemščini h knjigam tujih avtorjev.

Trubar je napisal prvo slovensko knjigo Katekizem, ki vsebuje nekatera pojasnilna poglavja iz protestantskih nauk, šest pesmi, dve molitvi in pridigo o veri. S to knjižico je hotel

Trubar učiti rojake protestantske vere in hkrati ustreči protestantskemu bogoslužju na Slovenskem. Z drugo knjižico, *Abecedarijum*, ki vsebuje osem listov, pa je hotel, da bi se rojaki iz nje naučili branja (Ane bukvice, iz tih se ti mladi inu preprosti Slovenci mogo lahko v kratkim času brati navučiti, 1550). Trubar je tako postal začetnik slovenske književnosti.

III. REFORMACIJA

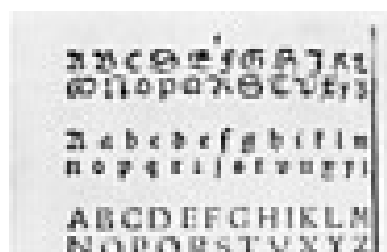
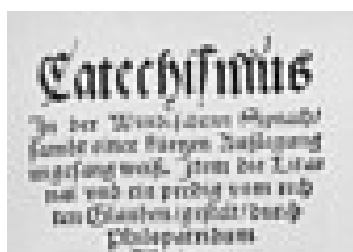
Reformacija je bilo versko, kulturno in politično gibanje v 16. stoletju, katerega cilj je bila preureditev rimskokatoliške Cerkve.

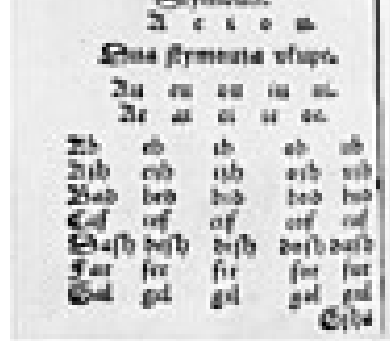
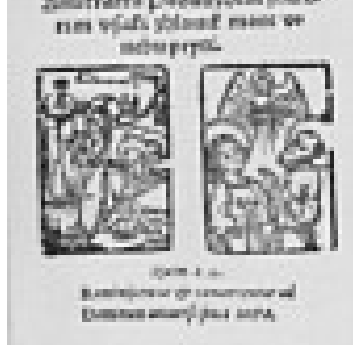
Njen glavni začetnik je nemški duhovnik Martin Luther, ki je 31. oktobra (dan reformacije) 1517 na vrata cerkve v nemškem mestu Wittenberg pribil list s 95 tezami, s katerimi je obsojal tedanje ravnanje rimskokatoliške cerkve. Glavna spodbuda za to dejanje je bilo prodajanje odpustkov, s katerim je Cerkev želela zaslužiti denar za gradnjo Bazilike sv. Petra v Rimu. Luther je sprva zahteval le reformo katoliške cerkve, ker pa ga je ta zavrnila, se je oblikovala nova cerkvena organizacija, luteranska cerkev.

Primož Trubar je po šolanju na Reki in v Salzburgu prišel v službo k tržaškemu škofu Bonomu, humanistu in poznavalcu del Erazma Rotterdamskega. Pri njem se je Trubar seznanil z idejami reformatorjev. Bonomo je Trubarju najprej priskrbel službo duhovnika v Laškem, leta 1535 pa je Trubar prišel v Ljubljano. V svojih pridigah je grajal napake Cerkve, zato je moral zbežati s Kranjskega v Nemčijo, kjer se je odpovedal katoliški veri. Kljub delovanju na tujem ni pozabil na svoje »ljube Slovence«. Kot Luther se je zavedel, da je najboljše učenje vere Sveto pismo v domačem jeziku. Leta 1550 je izdal Katekizem in Abecednik. Da bi oblikoval osnovo knjižnega jezika, se je Trubar oprl na govor osrednjega slovenskega prostora. Po vrnitvi v Ljubljano je izdal še Slovensko cerkovno ordningo, cerkveni red. Z njo je slovenščina postala jezik cerkvenih obredov, verskih opravil in nauka. Zaradi tega dela se je moral Trubar dokončno izseliti s Kranjskega, ker je deloval v nasprotju z določili augsburškega miru.

Književnost slovenske reformacije se začne z letom 1550, ko izideta prvi slovenski knjigi, Trubarjev Catechismus (Katekizem) in Abecedarium (Abecednik). Trubar ju je napisal, ko je živel v Rothenburgu; objavil ju je pod psevdonimom Philopatridus Iliricus (Redoljub ilirski). Knjigi sta bili natisnjeni v Tübingenu.

- **Catechismus** (Katekizem): V njem je Trubar na 244 straneh razložil najpomembnejše nauke protestantske vere (podal jih je v obliki vprašanj in odgovorov), dodal pa je še 6 pesmi z notami, 2 molitvi ter pridigo o veri, tako da knjiga ni bila namenjena le verskemu pouku, temveč tudi bogoslužju.
- **Abecedarium** (Abecednik) je izšel hkrati s Katekizmom. Gre za knjižico 8 listov, s katero bi se Slovenci v kratkem času naučili brati.

Catechismus (Katekizem)

Abecedarium (Abecednik)

Pri sestavljanju in izdaji teh knjig je moral Trubar prebresti mnoge težave, saj ni pred njim še nihče napisal knjige v slovenskem jeziku. Najprej je moral rešiti vprašanje jezika; slovenski jezik je bil takrat že razcepljen na narečja in Trubar se je odločil za ljubljanski mestni govor, vanj pa je vnesel veliko dolenjskih posebnosti. Za črkopis je v prvih dveh delih izbral gotico, kasneje pa je uporabil latinico s prirejenimi znaki za sičnike, šumnike ter zlite glasove, tj. bohoričico. V rabi prirejenih znakov je bil nedosleden. Svojih spisov ni skrbno oblikoval, tudi na lepoto jezika ni gledal; želel je biti le razumljiv. V svojem slogu skoraj ne pozna metafor in metonomij, misli izraža neposredno. Stavki so pregledni, včasih z odvisniki, na splošno razmeroma kratki. V poeziji je uporabil silabični verz, ki upošteva le število zlogov, ne pozna pa enakomerne izmenjave naglašanih in nenaglašanih zlogov, kot današnji akcentuacijski verz.

IV. PRIMOŽ TRUBAR NA DENARJU

Slovenski kovanec
za 1€

Bankovec za 10
slovenskih tolarjev

- Internet
- Knjiga (Primož Trubar – Jože Pogačnik)
- Knjiga (Primož Trubar 500.obletnica rojstva – Jože Javoršek)